

Lahjoitusvähennyksen laajennus taiteen ja kulttuurin alalle

Musiikin luovan alkutuotannon lausunto.

Musiikin luova alkutuotanto on Suomen Musiikintekijöiden, Suomen Säveltäjien, Suomen Musiikkikustantajien ja Teoston muodostama kokoonpano, joka nimensä mukaisesti valvoo yhdessä musiikin luovan alkutuotannon etua. Yhteensä kokoonpano edustaa yli 40,000 säveltäjää, sanoittajaa ja kustantajaa.

Musiikkialalle lahjoitusvähennyksen laajeneminen mm. taiteen ja kulttuurin alalle on lähtökohtaisen hyvä asia. Samalla jotkin tarkennukset ja muutokset ovat kuitenkin tarpeen, jotta laajennus hyödyttää aidosti suomalaista taidetta ja kulttuuria.

Yhdistyksiä ja säätiöitä koskeva yläraja tuli nostaa esityksessä samalle tasolle korkeakoulujen kanssa. Tämänhetkisessä esityksessä vähennyksen piiriin pääsevien yhdistysten ja säätiöiden vähennyskelpoisen lahjoituksen ylärajoiksi on ehdotettu luonnollisten henkilöiden tapauksessa 50 000 euroa, kun saajana on korkeakoulu, ja 5 000 euroa, kun saajana on Verohallinnon nimeämä yhdistys tai säätiö. Yhteisöjen kohdalla vastaavat rajat olisivat 250 000 euroa ja 50 000 euroa. Nämä ylärajat ovat merkittävästi korkeakouluja matalampia. Tarve lahjoituksille kulttuurin ja taiteen piirissä on kuitenkin vähintään yhtä suuri, eikä ole perusteltua pitää rajoja näin alhaisina.

Korkeampi yläraja kannustaisi niin yksityishenkilöitä kuin yrityksiä ja muita yhteisöjä panostamaan suomalaiseen taiteeseen ja kulttuuriin. Lahjoitusvähennys olisi 30 prosenttia lahjoituksesta, jolloin 70 prosenttia lahjoituksesta jää lahjoittajan maksettavaksi. Vähennyksen kautta tuleva euro kulttuurille maksaa siis vain 30 senttiä valtiolle, jolloin kyse olisi varsin kustannustehokkaasta tavasta ohjata lisärahoitusta monella tapaa taloudellisesta ahdingosta kärsivälle alalle.

Samalla huomionarvoista on, että lahjoitusvähennys koskettaisi vain pientä osaa taide- ja kulttuurialan toimijoista. Iso osa alan taloudellisesta arvosta syntyy yksittäisten tekijöiden ja alan yritysten tekemän työn kautta, jonka rahoittamiseen käytetään aivan muita keinoja kuin lahjoitusvähennystä. Lahjoitusvähennys ei myöskään takaa rahoituksen kohdentumista taiteellisen työn laadun tai muiden selkeästi arvioitavissa olevien kriteerien kautta, vaan vähennyksestä hyötyvät tehokkaimmin lahjoittajia houkuttelevat yhdistykset ja säätiöt. Siksi **lahjoitusvähennys on syytä nähdä olemassa olevia rahoitusrakenteita täydentävänä ja lisäisenä toimenä** – ei toimenä, joka korvaisi suoraan mitään aiempia rahoituskanavia. Taiteen ja kulttuurin rahoituksen monipuolisuudesta ja alan yritysten kasvun vauhdittamisesta on tärkeä huolehtia myös jatkossa, jotta ala säilyy elinvoimaisena, moninaisena ja kukoistavana.

Huolena on, että lahjoitusvähennyksen saaminen edellyttäisi yhdistyksiltä ja säätiöiltä merkittävää hallinnollista työtä, joka kaventaisi vähennyksestä hyötyvää joukkoa entisestään.

Osa hallinnollisesta työstä vaikuttaa päällekkäiseltä: yksi vähennyskelpoisuuden kriteeri on rahankeräyslupa, mutta silti hallituksen esitys vaatii vähennyksen saajilta osittain rahankeräyslupan kanssa päällekkäistä hallinnollista työtä. Verohallinto nimeäisi hakemuksesta ehdot täyttävät yhdistykset ja säätiöt vähennyskelpoisten lahjoitusten saajiksi enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Olisikin syytä pyrkiä yhtenäistämään vähennyskelpoisuutta arvioivan Verohallinnon ja rahankeräyslupia myöntävän Poliisihallituksen käytäntöjä niin, ettei turhaa tuplatyötä synny yhdistyksille eikä toisaalta viranomaisille.

Muutenkin lahjoitusvähennyksen suhdetta rahankeräyslupiin tulee kirkastaa. Hallituksen esityksen perusteella on epäselvää, voiko lahjoitus kohdistua muuhun kuin keräysluvassa mainittuun kohteeseen, kunhan se kohdistuu laissa mainittuihin vähennyskelpoisuuden takaaviin kohteisiin. Lahjoituksen saajalle tulisi antaa selkeät ohjeet siitä, miten keräystarkoitus tulee olla kirjattuna rahankeräysluvassa, jotta se voi arvioida tarvitseeko nykyistä lupaa muuttaa.

Verohallinnon, Poliisihallituksen ja muiden julkishallinnon toimijoiden yhteistyötä on syytä tiivistää paitsi hallinnollisen työn vähentämisen myös mahdollisimman asiantuntevan ja yhdenvertaisen käsittelyn turvaamiseksi. Hallituksen esitys antaisi vallan vähennyskelpoisten lahjoitusten saajien määrittelystä Verohallinnolle. Aiemmin tämäntyyppistä yhdistysten ja säätiöiden arviointia on tehnyt rahankeräyslupia myöntävä Poliisihallitus. Lisäksi yhdistysten ja säätiöiden toimintaa valvoo omalta osaltaan myös Patentti- ja rekisterihallitus. Samalla erityyppisiä julkisia tukia saavien yhdistysten toimintaa arvioivat myös tukia myöntävät julkishallinnon toimijat, kuten kunnat, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Taiteen edistämiskeskus Taike. Jälkimmäisillä tahoilla on syvällisin ja ajantasaisin tieto suomalaisen taiteen ja kulttuurin kentän toimijoista, joten niiden osaamista tulee hyödyntää vähennyskelpoisuuden tarkempien kriteerien määrittelyssä. Nämä kutakin uuden vähennyksen toimialaa koskevat tarkemmat kriteerit on syytä laatia mahdollisimman yksiselitteisiksi ja selkeiksi, minkä lisäksi kriteerien tulee olla julkiset. Hallituksen esityksessä vähennyskelpoinen toiminta määritellään sisällöllisten kriteerien kautta, mikä on kannatettava ja oikeudenmukainen tapa arvioida keskenään hyvinkin erityyppisten järjestöjen toimintaa.

Julkishallinnon toimijoiden yhteistyön tiivistäminen on tarpeen, jotta vähennyskelpoisuutta koskevien hakemusten laatiminen, käsittely ja arviointi sujuu mahdollisimman yhdenvertaisesti, asiantuntevasti ja tehokkaasti – niin, että prosessin aikana pyritään minimoimaan sekä julkishallintoon että yhdistyksiin ja säätiöihin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa. Esimerkiksi vuosittaisesta toiminnasta on järkevää raportoida pääosin toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen kautta, jolloin sama asiakirja soveltuu useiden eri julkishallinnon toimijoiden arvioinnin kohteeksi. On syytä välttää tilannetta, jossa useiden eri julkishallinnon toimijoiden kanssa asioiva yhdistys joutuu vastaamaan lukuisiin samansuuntaisiin mutta vähän erilaisiin kysymyksiin edellisen vuoden toiminnasta.

Lisäksi on syytä tarkentaa lakiesityksen vaatimusta tilintarkastajasta. Esityksen perusteella jää epäselväksi, että tarvitaanko tilintarkastajaa koko yhdistyksen tilinpäätöksen tarkastamiseen vai

tarkastamaan, että lahjansaaja antaa lahjoituksen osalta lain edellyttämät oikeat tiedot Verohallinnolle. Koko tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tarkastaminen on urakkana varsin erisuuruinen kuin ainoastaan lahjoituksia koskevan toiminnan arvioiminen. Tässäkin asiassa olisi syytä pyrkiä hallinnollisesti mahdollisimman kevyeseen menettelyyn.

Kriteereistä kenties vaativin on yhdistyksille ja säätiöille asetettu vaatimus kerätä ja käsitellä lahjoittajien yksilöityjä tietoja, kuten henkilötunnuksia. Esityksen mukaan henkilötunnus tulisi kerätä heti lahjoituksen yhteydessä, mikä ei usein ole edes mahdollista esimerkiksi tilisiirron tekemisen yhteydessä. Asiaa olisi mahdollista lähestyä myös toisin päin velvoittamalla lahjoittajaa ilmoittamaan Verohallinnolle niistä kohteista, joihin hän on lahjoittanut aikomuksenaan saada lahjoituksesta verovähennys. Jälkimmäinen vaihtoehto olisi tietosuojan ja -turvan näkökulmasta varmempi, sillä tämä ilmoitus voitaisiin tehdä Verohallinnon olemassa olevien, toimivaksi ja turvalliseksi todetun tietojärjestelmän kautta. Tällöin välttyttäisiin tietoturvariskien lisäksi myös järjestöjä kuormittavalta päällekkäiseltä hallinnolliselta taakalta. Järjestöjä voitaisiin yhä velvoittaa keräämään tiedot lahjoitusten suuruudesta, lahjoittajista ja rahojen käytöstä, mutta velvollisuudesta kerätä henkilötunnuksen kaltaisia arkaluontoisia henkilötietoja voitaisiin luopua järjestöjen kohdalla.

Espoossa 25.6.2025

Iiris Suomela

Musiikin luovan alkutuotannon edunvalvontapäällikkö